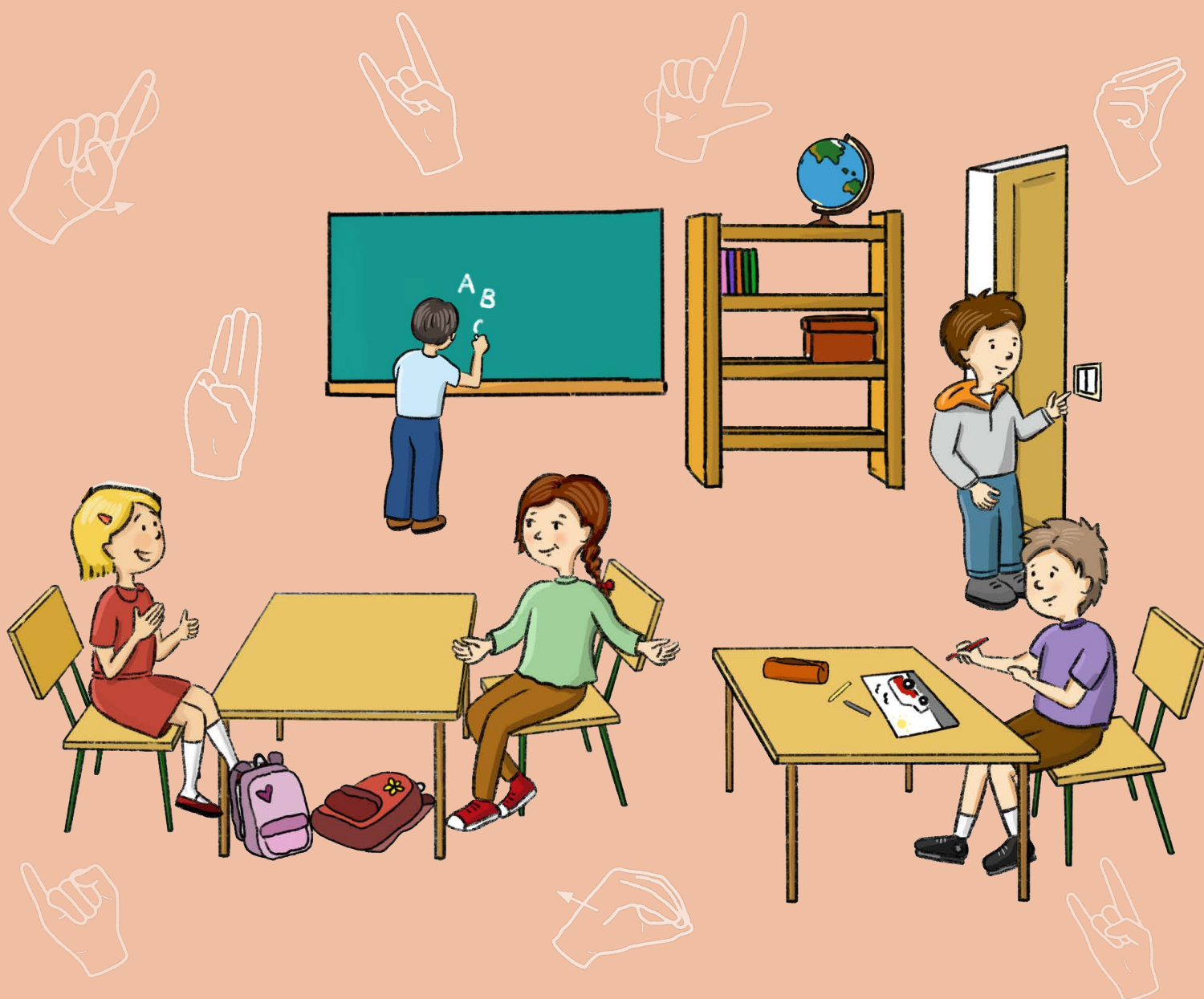

I. Auziņa, M. Leimane, A. Miesniece, M. Paegle, S. Vancāne, I. Zaiceva

LATVIEŠU VALODA

2. KLASEI

Mācību un metodiskais līdzeklis skolēniem
ar dzirdes traucējumiem

LATVIEŠU VALODA 2. KLASEI

Mācību un metodiskais līdzeklis skolēniem ar dzirdes traucējumiem

Mācību un metodiskais līdzeklis izstrādāts Valsts izglītības satura centra īstenotajā Eiropas Sociālā fonda projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā"

Autoru kolektīvs: Ieva Auziņa, Marta Leimane, Agrita Miesniece, Maiga Paegle, Solvita Vancāne, Inamora Zaiceva

Literārās redaktors: Ausma Mukāne, Andra Damberga

Ilustrators: Ieva Vilciņa, Baiba Baiba

Makets: Agata Muze

Recenzenti: Dr. Dina Bethere, Mg. Ivars Kalniņš

Mācību un metodiskā līdzekļa izstrādi un publicēšanu projektā vadīja Jolanta Gūža

© Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 "Kompetenču pieeja mācību saturā", 2023

ISBN 978-9934-24-154-3

Mācību un metodisko līdzekli ieteicams izmantot saistībā ar mācību priekšmeta programmas paraugu "Latviešu valoda 1.–9. klasei skolēniem ar dzirdes traucējumiem"

<https://mape.gov.lv/catalog/materials/10CF1295-6AAD-4E67-9726-7F980FEF9D54/view>

– mācību un metodiskais līdzeklis paredzēts skolēniem ar dzirdes traucējumiem.

Pateicība:

Rīgas Ēbelmuižas pamatskolai, SIA "Magnetic Professional" un izdevniecībai "Droši un koši" par dalību mācību un metodiskā līdzekļa sagatavošanā un izdošanā.

SATURS

IEVADS	4
NEDZIRDĪGO ZĪMJU VALODA SKOLĀ	5
METODISKIE IETEIKUMI MĀCĪBU UN METODISKĀ LĪDZEKĻA LIETOŠANAI	6
2.1. SKOLA	
KLASE	9
2.2. ĢIMENE UN RADI	
MANA ĢIMENE	11
2.3. DABA	
RUDENS	12
ZOODĀRZS UN SAVVAĻAS DZĪVNIEKI	14
2.4. CILVĒKS	
CILVĒKA ĶERMENIS	15
EMOCIJAS	16
2.5. SVĒTKI	
18. NOVEMBRIS	17
KĀ VĒRTĒT SKOLĒNU SNIEGUMU – ZINĀŠANAS, IZPRATNI, PRASMES	18

IEVADS

Lai skolēni ar dzirdes traucējumiem skolā justos labi un varētu mācīties, sasniedzot labus rezultātus, viņiem jāsniedz nepieciešamais atbalsts: atbilstoši katra skolēna vajadzībām plānotā un īstenotā mācību procesā uzmanība jāvelta saziņas prasmju attīstīšanai un spējai spontāni lietot valodu dažādās situācijās. Domājot par latviešu valodas apguvi, jāņem vērā, ka skolēniem ar dzirdes traucējumiem verbālā valoda līdzinās svešvalodai. Tādēļ mācību procesā līdztekus jāizmanto latviešu zīmju valodas (turpmāk tekstā – LZV) ilustrācijas un surdotulkojumu.

Mācību un metodiskais līdzeklis (turpmāk – mācību līdzeklis vai ML) "Latviešu valoda 2. klasei" veidots ar mērķi palīdzēt skolotājiem iemācīt skolēniem ar dzirdes traucējumiem ikdienas komunikācijā lietojamu latviešu valodu, izmantojot LZV. Mācību procesā skolēniem jāapgūst abas komunikatīvās sistēmas, t. i., – latviešu valoda un LZV. Te jāņem vērā, ka katrai valodai ir savi likumi un gramatikas struktūra. Mācību procesā īpaši jāparedz laiks un telpa, lai apgūtu tieši latviešu valodu vai LZV.

Skolēniem ar dzirdes traucējumiem ir svarīgi veidot izpratni par gramatiski pareizu latviešu valodu, apgūstot valodas lietošanas prasmes, tostarp lasīšanu un rakstīšanu. Skolēniem ir būtiski saprast, ka valoda ir viens no pašizpaušmes līdzekļiem.

Šajā mācību un metodiskajā līdzeklī iekļauti materiāli (teksti, vingrinājumi un uzdevumi), kas atbilst pieciem tematiem. Mācību saturs paredzēts komunikatīvo prasmju apguvei kopsakarībā ar mācību priekšmeta programmu "Latviešu valoda 1.–9. klasei skolēniem ar dzirdes traucējumiem" (turpmāk – MPP).

Mācību un metodiskajā līdzeklī ietverti uzdevumi skolēniem mācību priekšmeta programmas īstenošanai un sniegti metodiski ieteikumi skolotājam, kā šos uzdevumus izmantot mācību procesā. Tas ir 1. klases mācību līdzekļu "**Saproti mani 1**", "**Saproti mani 2**" un "**Saproti mani 3**" turpinājums latviešu valodas apguvei sākumskolā.

NEDZIRDĪGO ZĪMJU VALODA SKOLĀ

Nedzirdīgo zīmju valodu var raksturot kā sabiedrībā vispārpieņemtu komunikācijas sistēmu. To izmanto cilvēki, kam ir ierobežotas iespējas savstarpējās saziņas procesā lietot verbālo runu. Pie šīs grupas pieder arī skolēni ar dzirdes traucējumiem. Šie skolēni informācijas apmaiņu īsteno ar vizuālās valodas palīdzību – t. i., nedzirdīgo zīmju valodas palīdzību. Nedzirdīgo zīmju valoda ir saziņas sistēma, kurai piemīt nacionālas un dialektālas īpašības, tai raksturīga īpaša leksika un gramatiskā uzbūve. Nedzirdīgo zīmju valoda ir tās lietotāju kultūras sastāvdaļa.

Skolēni ar dzirdes traucējumiem verbālo runu iepazīst, izmantojot polisensoro metodi – redzes uztveri, kura tiek papildināta ar kinestētiskām sajūtām, pieliekot plaukstu pie runas motorikas zonām. Skolēni ar dzirdes traucējumiem verbālo runu iemācās, neizmantojot dzirdi, t. i., runas apgūvē liekot lietā citus sajūtu uztveres analizatorus, tādējādi kompensējot trūkstošo dzirdes analizatoru. Šajā gadījumā nav iespējas uztvert verbālās valodas intonatīvos izteiksmes līdzekļus un verbālās valodas “paraugus”, kuru atdarināšanu var veikt tikai ar dzirdes kontroli, kā to dara dzirdīgie skolēni. Jāņem vērā, ka skolēni ar dzirdes traucējumiem var labi apgūt verbālo valodu tikai īpaši plānotā un īstenotā mācību procesā.

Vārdi un izteikumi ir skolotāja un skolēna savstarpējās saziņas līdzeklis. Runu skolēns apgūst runas procesā, sazinoties ar pieaugušajiem un skolasbiedriem. Šie skolēni zina, ar kuru pieaugušo jārunā verbāli un ar kuru iespējams sarunāties zīmju valodā.

Apgūstot latviešu valodas gramatiku, zīmju valoda tiek izmatota paralēli – kā atbalsts gramatikas apguvei, līdz ar to – jēdzienu izpratnei un to lietojumam. Skolēniem ar dzirdes traucējumiem sākumskolā netiek mācīta gramatika, bet praktiskā latviešu valoda, tā iepazīstot gramatikas jaunus jēdzienus un terminus.

1. un 2. klasē tiek veidots un apgūts verbālais un zīmju valodas krājums. Šajā posmā ietilpst daktila apgūšana, vienlaikus – arī burtu apgūšana, kas mācību procesā pārtop par lasītprasmi un rakstītprasmi. Praktiski nav iespējams nodalīt lasītprasmi un rakstīšanas apguvi no latviešu valodas gramatikas apgūšanas.

Daktilējot skolēni bieži vien katru burtu uzsver atsevišķi, bet pedagoģiskais mērķis ir nepārtraukta lasīšana, līdz ar to tiek pievērsta uzmanība plūstošai, saistītai daktilēšanai. Piemēram: vārdos “ANNA”, “LELLE” daktilē divus vienādos līdzās esošos burtus, pavelkot loku nedaudz uz augšu, kā vienā skaņā.

Skolēniem apgūstot 3. klases latviešu valodas mācību programmu, daktilēšana tiek īpaši izmantota, lai atpazītu vārda galotni, iepazītu vārda burtu secību, tā sastāvu. Mācoties gramatiku, akcentē vārda galotni vai vārda sastāvdaļu, kuru tajā brīdī apgūst.

Apgūstot 4. klases latviešu valodas gramatikas mācību programmas saturu, uzsvars tiek likts uz jaunu gramatikas jēdzienu apguvi un izpratni. Lai apgūtu jaunu jēdzienu, vispirms precīzi, secīgi jāizlasa jaunais vārds – t. i., jāizburto ar daktilēšanas palīdzību. Tad zīmju valodā izskaidro šī vārda būtību, nozīmi.

Savukārt, apgūstot 5. un 6. klases latviešu valodas gramatikas vielu, zīmju valodu mācību procesā var izmantot daudz plašāk, jo tiek apgūta valodas teikuma uzbūve, kā arī nostiprināti iepazītie latviešu valodas gramatikas jēdzieni un to pielietošana praktiskajā valodas apgūvē.

METODISKIE IETEIKUMI MĀCĪBU UN METODISKĀ LĪDZEKĻA LIETOŠANAI

Skolēnu ML saturs ietverts piecos tematos: **Skola, Ģimene un radi, Daba, Cilvēks, Svētki**, un šiem tematiem pakārtotajos apakštematos: KLASE, MANA ĢIMENE, ZOODĀRZS UN SAVVAĻAS DZĪVNIEKI, RUDENS, CILVĒKA ĶERMENIS, EMOCIJAS, 18. NOVEMBRIS.

ML veido **interaktīvi uzdevumi**, kā arī lejuplādējami un izdrukājami **uzdevumi/vingrinājumi**.

Materiālā iekļauti divu veidu interaktīvie uzdevumi:

- interaktīvi vingrinājumi jaunu vārdu, gramatisko formu apguvei;
- interaktīvi uzdevumi apgūto vārdu un gramatisko formu atkārtošanai, zināšanu nostiprināšanai un pārbaudei.

Uzdevumos/vingrinājumos ievietota piktogramma , lai skolēni varētu iegūt interaktīvo materiālu.

Interaktīvie uzdevumi ir papildināti ar latviešu valodas tulkojumu LZV – ilustrācijām vai surdotulkojumu (aktivizējot piktogrammu). Tulkojumu LZV var izmantot kā skaidrojumu lasīšanas uzdevumiem, lasītā teksta satura izpratnes veicināšanai, vārdu nozīmes atkārtošanai utt. Interaktīvajos uzdevumos katrai ilustrācijai atbilst noteikts vārds vai frāze, lai skolēniem ar dzirdes traucējumiem dotu iespēju mācīties caur aktīvo maņu – redzi.

Interaktīvie uzdevumi ietver atbilžu variantus, kuri skolēnam jāizvēlas saskaņā ar uzdevuma nosacījumiem. Skolēni uzdevumus var veikt patstāvīgi vai kopā ar klasesbiedriem. Tematam pievienotos tekstus skolēni var lasīt arī izdrukātā veidā, lai attīstītu rakstītprasību. Lai skolēni pilnveidotu rakstītprasību, ieteicams iekārtot vārdnīcu, kurā izmantota šāda iegaumēšanas stratēģija: skolēnam tiek iedota ilustrācija, kurai blakus atrodas vārds, kas šo ilustrāciju paskaidro. Tad skolēnam vārds jāaizsedz un, paturot ilustrāciju acu priekšā, šis vārds jāuzraksta no jauna. Tā turpina tik reižu, cik nepieciešams, līdz skolēns iegaumējis attiecīgā vārda rakstību. Skolēni var veidot šādas atgādnēs vai pašradītas vārdnīcas, kuras papildina, sekojot līdz saviem sasniegumiem vārdu krājumu apgūvē. Ja skolēns tikai vairākkārtīgi pārraksta vārdu, iepriekšējos neaizsedzot, tad kognitīvie procesi netiek veicināti. Tematam un apakštematiem piesaistītos uzdevumus/vingrinājumus skolēni var izpildīt individuāli.

Skolēni ar dzirdes traucējumiem vispirms apgūst vārdu, kas apzīmē noteiktu jēdzienu. Zīmju valodā viena zīme ir attiecināma uz veselu jēdzienu. Tāpēc atsevišķi burti un to klasifikācija (īsie, garie patskaņi, līdzskaņi, šņāceņi u. tml.) tiek apgūti no 2. līdz 4. klasei.

Ieteicams veidot *lietvārdu vārdnīcas*, kuras skolēni iekārto paši sev kā atgādnēs un personīgo mācību sasniegumu atskaites rīku. Turklāt tas ir vērtīgs atbalsts ne tikai vārdu krājuma papildināšanai, bet arī rakstības vingrināšanai. Skolēns iekārto vārdnīcas kladi, kur kreisajā malā ir visi alfabēta burti, un jaunus vārdus pievieno atbilstoši vārda pirmajam burtam.

Ieteicams izmantot šādu vārdnīcas veidošanas tabulu:

Ilustrācija	Lielie drukātie burti	Mazie rakstītie burti	Mazie rakstītie burti
	_____	_____	_____

1. tabula. Vārdnīcas piemērs

ML iekļautie tematiskie apraksti veidoti atbilstoši kognitīvo procesu sistēmai – atpazīt, saprast, lietot un pielietot. Tāpēc ML netiek aprakstīts katrs uzdevums, vingrinājums vai interaktīvais uzdevums, bet aktivitāšu kopums, kas atbilst vienam kognitīvo procesu solim.

Mācību līdzeklī piedāvātie uzdevumi iekļaujami mācību procesā, īstenojot pieeju *“mācīšanās iedziļinoties”*. Plānojot mācību stundas, skolotājam jāatbild uz jautājumiem: kas ir tas, ko skolēni iemācīsies? kā varu panākt, lai skolēni to iemācās? kā zināšu, ka skolēni rezultātu sasnieguši? Tāpēc katrai mācību stundai skolotājs:

- izvirza skaidru sasniedzamo rezultātu, sasaistot to ar skolēnu iepriekšējo pieredzi, lai skolēni zinātu, ko gūs mācoties un kāpēc tas viņiem ir svarīgi;
- piedāvā uzdevumus sasniedzamā rezultāta apguvei gan reproduktīvā līmenī (atkārto definīcijas, vienkāršus skaidrojumus, veic tipveida darbības pēc iepriekš zināma parauga u. tml.), gan produktīvā līmenī (analizē, vispārina, rada), dodot skaidrus, saprotamus norādījumus un iesaistot visus skolēnus, atbalstot viņus;
- māca metakognitīvās stratēģijas, rosinot skolēnus domāt par to, ko un kā viņi dara;
- sniedz attīstošu atgriezenisko saiti par rezultātu, lai uzlabotu mācīšanos.

Mācību līdzeklī piedāvāto tematu saturs ir sasaistīts ar MPP tematu saturu. Tas redzams 2. tabulā.

Mācību līdzeklis paredzēts 2. klases mācību satura apguvei, bet to var izmantot arī citās klasēs pēc skolēnu spējām un vajadzībām, piemēram, 1. klasē.

Mācību līdzekļa temati	Mācību priekšmeta programmas temati
2.1. Skola. KLASE	2.1. Mēs skolā 1.3. Mēs sabiedrībā
2.2. Ģimene un radi. MANA ĢIMENE	2.5. Mēs sabiedrībā 1.4. Mēs sabiedrībā 1.2. Mēs mājās
2.3. Daba. RUDENS	2.1. Mēs skolā 1.5. Mēs pasaulē 1.1. Mēs skolā
2.3. Daba. ZOODĀRZS UN SAVVAĻAS DZĪVNIEKI	2.6. Mēs pasaulē 1.5. Mēs pasaulē 1.1. Mēs skolā
2.4. Cilvēks. CILVĒKA ĶERMENIS	2.3. Mēs mājās 1.3. Mēs sabiedrībā 1.2. Mēs mājās
2.4. Cilvēks. EMOCIJAS	2.3. Mēs mājās 2.4. Mēs sabiedrībā 1.2. Mēs mājās
2.5. Svētki. 18. NOVEMBRIS	2.2. Mēs mājās

2. tabula. Mācību līdzekļu tematu un MPP tematu sasaiste

Skolotājs var izmantot ML tajā ietverto prasmju apguvei, kā arī gūt radošu iedvesmu, plānojot pārējo prasmju apguvi.

Turpinājumā piedāvātas aktivitātes uzdevumu izmantošanai mācību procesā. Plānojot mācību procesu, skolotājs var izvēlēties tās aktivitātes, kuras atbilst skolēnu vajadzībām, kā arī piedāvātās papildu aktivitātes.

2.1. SKOLA. KLASE

Mērķis: Skolēni saziņā lieto vārdus, kas saistīti ar klasē notiekošo, nosaucot savas darbības, prasmes, vēlmes.

Skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti:

- Atbild uz jautājumiem par izlasītu vienkāršas uzbūves tekstu, atrodot un pierakstot konkrētu informāciju.
- Mācās lietot darbības vārdu "prast" (vienskaitļa 1., 2., 3., daudzskaitļa 3. personā) kopā ar darbības vārdu nenoteiksmē.
- Lieto apstiprinājumu un noliegumu vienskaitļa 1. un 3. personā – *protu/neprotu, prot/neprot*.
- Lieto prievārdus – *pie/zem/uz*.

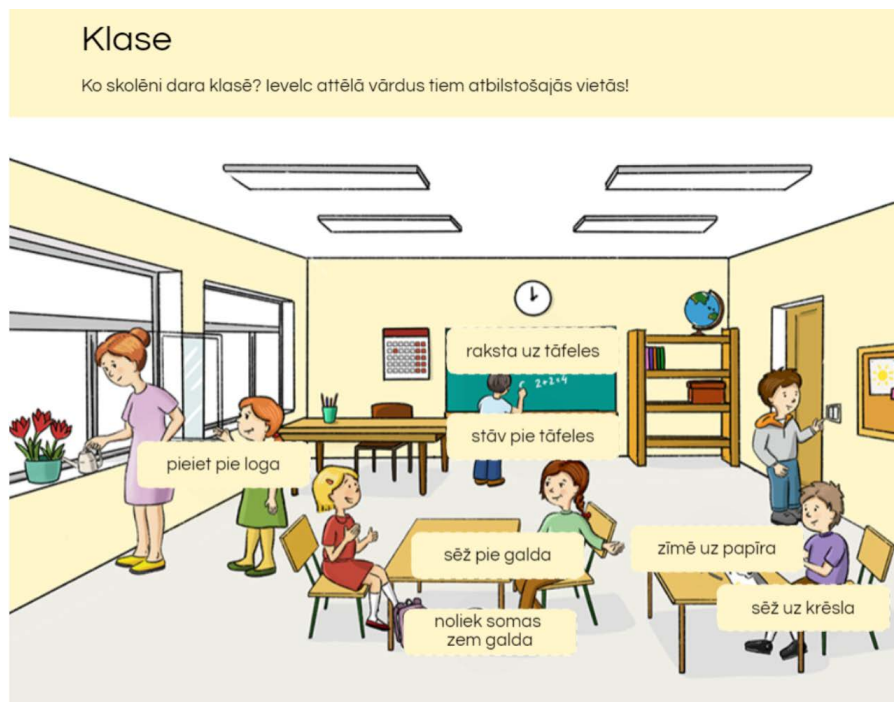
Sākot apgūt tematu, skolotājs noskaidro skolēnu iepriekšējo pieredzi, uzdodot viņiem jautājumus vienskaitļa 2. personā, piemēram, *Ko tu proti? Vai tu proti? Vai tu jau proti?*

Ieteicams lietot tikai vienu darbības vārdu vienskaitļa 3. personā (ja konstrukcija "prast + darbības vārds nenoteiksmē" ir par sarežģītu), uzdodot jautājumus: *Ko viņa/viņš dara?*

🔗 Interaktīvais uzdevums "Klase"

Skolēni kopā ar skolotāju izpēta attēlu un pārrunā, ko dara attēlā redzami cilvēki, piemēram, *Meitene atver logu. Zēns raksta uz tāfeles. Zēns zīmē. Skolotāja laista puķes.*

Skolotājs var uzdot jautājumu dažādi, piemēram, *Ko dara meitene? Ko viņa dara?* Skolēni veido atbildes, atkārtotot pirmās klases tematu "Ko tu dari skolā?" un vingrinoties lietot 2. un 3. personas darbības vārdus. Kad attēls izpētīts, skolēni pilda uzdevumu, meklējot atbilstošās vietas frāzēm ar prievārdu.

Ja skolēnam neizdodas piemeklēt kādai frāzei vietu attēlā, skolotājs izskaidro un palīdz saprast ilustrēto darbību. Uzdevums ir izpildīts, kad visas frāzes ievietotas attēlā tām paredzētajās vietās. Uzdevumu var atkārtot tik ilgi, kamēr jaunie vārdi ir iegaumēti un to nozīmes saprastas.

Uzdevumi/vingrinājumi "Klase"

Uzdevumi/vingrinājumi ietver divus uzdevumus, kuri paredzēti tematā noteikto prasmju apguvei. Tos skolēni var izpildīt individuāli vai ar skolotāja atbalstu.

1. uzdevums. Izlasi tekstu! Raksti atbildes uz jautājumiem! Lai sasniegtu labāku rezultātu, pēc katras izlasītās rindkopas skolotājs uzdod jautājumu LZV, piemēram: *Ko prot Pauls? Ko prot Anna? Ko prot meitenes?* Skolēni atbild skolotājam LZV.

Atbildes: Pauls prot rakstīt vārdus un ciparus. Pauls prot rēķināt. Pauls prot rakstīt uz tāfeles.

2. uzdevums. Apskati ilustrāciju! Ieraksti prievārdus: *zem, pie, uz.*

Atbildes:

Pauls stāv **pie** tāfeles.

Viņš raksta **uz** tāfeles.

Anna pieiet **pie** loga.

Viņa prot atvērt logu.

Divas meitenes sēž **pie** galda.

Zem galda ir divas somas.

Zēns sēž **uz** krēsla.

Krēsls ir **pie** galda.

Uz galda ir krāsaini zīmuļi.

Viņš zīmē **uz** papīra.

Interaktīvais vārdu pārbaudes uzdevums "Klase"

Vārdu pārbaudes vingrinājumus var izmantot gan kopīgi klasē, kur katrs skolēns ievieļ vienu atbildi tai paredzētajā vietā, bet pēc tam kopīgi pārrunā kļūdas un veiksmes, gan veikt individuāli uz planšetēm, nostiprinot vai atkārtotot jauno vārdu krājumu.

Papildus. Skolotājs LZV pastāsta, ko viņš prot, un jautā, ko prot skolēni. To pašu var darīt, izspēlējot spēli "Ko mēs protam?" un rakstot uz tāfeles latviešu verbālajā valodā. Skolotājs uzraksta uz tāfeles, piemēram, *Es protu dziedāt. Ko prot Jānis?* (ieraksta kāda skolēna vārdu). Jānis nāk pie tāfeles un raksta *Es protu.... Ko prot....?*, ierakstot kāda klasesbiedra vārdu. Visu uzrakstīto skolēni izstāsta LZV. Darbību atkārtot, līdz spēlē piedalījušies visi skolēni. To pašu var darīt, izmantojot citus darbības vārdus (*dejoj, slēpot, peldēt* utt.).

2.2. ĢIMENE UN RADI. MANA ĢIMENE

Mērķis: Skolēni lieto ģimenes locekļu nosaukumus.

Skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti:

- Nosauc ģimenes locekļus (piemēram, *brālēns, māsiņa, tēvocis, tante, mazulis*).
- Lieto personu vietniekvārdus vienskaitlī un daudzskaitlī 3. personā (piemēram, *tante = viņa, tēvocis = viņš, brālēni = viņi utt.*).
- Lasa tekstu un izvēlas izlasītajam atbilstošu attēlu.

🔗 Interaktīvais uzdevums "Mana ģimene"

🔗 Uzdevumi/vingrinājumi "Mana ģimene"

Interaktīvo uzdevumu "Mana ģimene" lieto kopā ar uzdevumiem/vingrinājumiem "Mana ģimene". Skolēni ar skolotāja atbalstu lasa uzdevumu/vingrinājumu 1. uzdevuma tekstu. Veicinot lasītā teksta izpratni, skolotājs var izmantot surdotulkojumu, kas integrēts interaktīvajā uzdevumā. Pēc lasītā teksta interaktīvajā uzdevumā jāsaliek dažādi ģimenes modeļi.

Uzdevumus/vingrinājumus lasītprasmes veicināšanai papildina divas rakstīšanas aktivitātes, kurās skolēniem pēc lasītā teksta katrā tukšajā vietā jāieraksta atbilstošais vārds.

2. uzdevums. Ieraksti trūkstošos vārdus.

Atbildes:

Manam **brālim** (kam?) ir dzimšanas diena.

Manam **tēvocim** (kam?) ir brilles.

Mammai (kam?) zvana tālrunis.

Ciemos atnāk **vectētiņš** (kas?) un **vecmāmiņa** (kas?).

Ciemos atnāk mans **brālēns** (kas?) un mana **māsiņa** (kas?).

Manam **brālēnam** (kam?) patīk spēlēt futbolu.

Manai **māsiņai** (kam?) patīk rotaļāties ar lellēm.

Viņi ir mani **radi** (kas?).

3. uzdevums. Savieno vārdu un ilustrāciju zīmju valodā ar pareizo attēlu!

Papildus. Interaktīvo uzdevumu var izmantot, veidojot dažādu ģimenes modeļu "fotoattēlu". Uzdevums veidots tā, lai nebūtu pareizo un nepareizo atbilžu variantu un varētu izspēlēt pēc iespējas vairāk variāciju, kurām skolēni var veidot aprakstus, vai arī pēc aprakstiem veidot attēlus.

Spēli var izspēlēt, izmantojot intervijas metodi: pie tāfeles pieiet divi skolēni. Viens ir intervētājs, otrs – atbildētājs. Intervētājs uzdod jautājumus atbildētājam, piemēram, *Vai tev ir tēvocis? Vai tev ir brālis?* utt., cenšoties salikt otra spēles dalībnieka "ģimenes foto". Otram skolēnam jāapliecina, ka attēls ir pareizs un spēle ir pabeigta. Pārējie skolēni pēc attēla uzraksta īsu aprakstu par otru spēles dalībnieku, piemēram, *Viņam/viņai ir mamma. Viņam/viņai ir māsa. Viņam/viņai ir brālēni utt.*, tādējādi vingrinoties lietot vienskaitļa 3. personas vietniekvārdus.

2.3. DABA. RUDENS

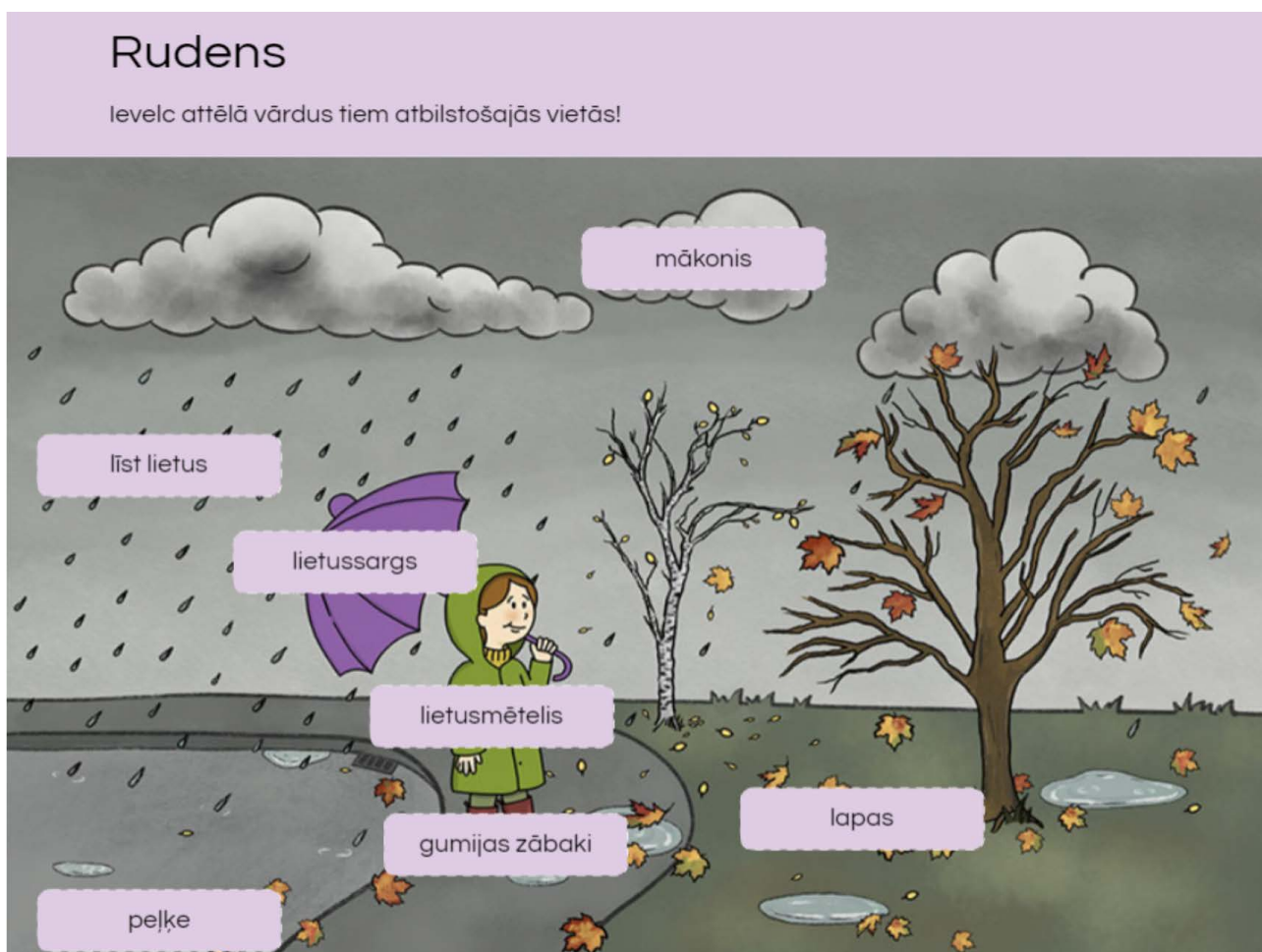
Mērķis: Skolēni saziņā lieto ar rudeni saistītus vārdus.

Skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti:

- Lasa tekstu par rudeni un atbild uz jautājumiem par izlasīto.
- Nosauc rudens pazīmes, piemēram, laikapstākļi (*līst lietus*), augi (*dzeltē, krīt lapas*).
- Lieto rudens mēnešu nosaukumus.
- Mācās lietot īpašības vārda salīdzināmās pakāpes (*slapjš, slapjāks, visslapjākais*).
- Lieto lietvārdu akuzatīva locījumā.
- Lieto darbības vārdu *būt* vienskaitļa 3. personā pagātnē, tagadnē, naktē (*šodien, vakar, rīt*).

🔗 Interaktīvais uzdevums "Rudens"

Skolēni kopā ar skolotāju izpēta attēlu un stāsta LZV, ko dara meitene, kas viņai mugurā. Skolēni domā un spriež, pēc kā var atpazīt rudeni. Tad izpēta jaunus vārdus, kuriem ir tulkojums LZV. Pēc tam mēģina izpildīt uzdevumu kopā vai individuāli.

Uzdevumi/vingrinājumi "Rudens"

Skolēni kopā ar skolotāju izpēta attēlu un lasa tekstu. Izmantojot QR kodu, var atvērt teksta surdotulkojumu.

1. uzdevums. Lasi tekstu un izpēti gadalaiku attēlā!

Ko tu redzi? Ieraksti atbildes atbilstošajās vietās!

Lasot uzdevuma tekstu, pēc katras rindkopas skolotājs uzdod jautājumu LZV, piemēram: *Kāds bija septembris? Kāds ir oktobris? utt.* Skolēns atbild LZV. Ja skolēns spēj atbildēt verbāli, tad ir iespēja vingrināt arī verbālo saziņu.

Pirms vingrinājumu veikšanas skolotājs izskaidro, kā veidot atbildi uz jautājumu, dodot citus teikuma piemērus. Svarīgi, lai skolēni vingrinātos veidot teikumu, atbildot uz jautājumu, tāpēc nederēs, ja skolēni atbildēs ar vienu vārdu.

2. uzdevums. Ieraksti trūkstošos vārdus: *mākoņi, lietus, lapas.*

Atbildes:

No kokiem krīt krāsainas **lapas**.

Mākoņi ir lieli un pelēki.

Visu dienu līst **lietus**.

Vakar ietves bija slapjas.

Šodien ietves ir vēl slapjākas.

Rīt atkal līs **lietus!**

3. uzdevums. Atbildi uz jautājumiem!

Atbildes:

Kādas ietves bija vakar?

Vakar bija slapjas ietves.

Kādas ietves ir šodien?

Šodien ietves ir vēl slapjākas.

Kādas lapas krīt no kokiem?

No kokiem krīt krāsainas lapas.

4. uzdevums. Tukšajās vietās ieraksti atbilstošos vārdus: *lietussargu, gumijas zābakus.*

Atbildes:

Anna uzģērbj **lietusmēteli** ar kapuci.

Viņa paņēma **lietussargu**.

Viņa uzauja garus **gumijas zābakus**.

Viņai patīk **rudens**.

Viņai patīk lēkāt pa **peļķēm**.

Papildus. Skolēni var rakstīt atbildes uz jautājumiem *Kāds laiks bija vakar, ir šodien, būs rīt? Vai arī papildināt tematu *Kāds bija septembris? Kāds ir oktobris? Kāds būs novembris?*, lietojot vārdus "auksts, aukstāks, visaukstākais; lietains, lietaināks, vislietainākais, utt".*

Ilustrāciju un tajā lietoto vārdu krājumu var izmantot, lai aprakstītu dienu, piemēram, *Kāda ir diena? Kādi ir mākoņi? Kāda ir Anna? utt.*

2.3. DABA. ZOODĀRZS UN SAVVAĻAS DZĪVNIKI

Mērķis: Skolēni saziņā raksturo dzīvnieku izskatu, dzīvesvietu, barību, pārvietošanās veidu.

Skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti:

- Nosauc dzīvniekus, viņu pazīmes, īpašības, atbildot uz jautājumiem, piemēram, *Kāds ir? Kādā krāsā ir? Ko dara?*
- Mācās lietot īpašības vārda salīdzināmās pakāpes.
- Mācās saskaņot lietvārda un īpašības vārda locījumu.

🔗 Interaktīvais vārdu pārbaudes uzdevums "Zoodārzs un savvaļas dzīvnieki"

Skolēni iepazīstas ar jaunajiem vārdiem un uzdevumu pilda katras stundas sākumā vai beigās, tos atkārtojot.

🔗 Uzdevumi/vingrinājumi "Zoodārzs un savvaļas dzīvnieki"

Pirms uzdevumu/vingrinājumu veikšanas skolēni kopīgi lasa tekstu, pārrunājot tā saturu, ja ir neskaidrības, izmanto surdotulkojumu. Klasē kopīgi pārrunā jaunus vārdus, tulkojot tos LZV.

Pēc katras rindkopas skolotājs uzdod jautājumu LZV, piemēram, *Kāds ir tīģeris? Ko dara tīģeris? Kāds ir lauva?* Skolēni atbild LZV. Bet, ja skolēns spēj atbildēt verbāli, tad ir iespēja vingrināt arī verbālo saziņu.

1. uzdevums. Lasi tekstu!

Tekstā pasvītrotos vārdus ieraksti attēlā tiem atbilstošajās vietās!

2. uzdevums, vingrinājums. Izlasi tekstu! Aizpildi tabulu!

Atbildes:

liels	lauva
lielāks	tīģeris
vislielākais	zilonis

gara	lama
garāka	palma
visgarākā	žirafe

Papildus. Var veidot līdzīgas tabulas par to pašu ilustrāciju ar citiem īpašības vārdiem, piemēram, *mazs, mazāks, vismazākais; strīpains, strīpaināks, visstrīpainākais; īss, īsāks, visīsākais utt.*

Skolēni, izmantojot ilustrāciju, var veidot paši savus aprakstus, vingrinoties rakstīšanā un atbildot uz jautājumiem *Kas? Kāds? Ko dara?*

2.4. CILVĒKS. CILVĒKA ĶERMENIS

Mērķis: Skolēni lieto ar cilvēka ķermeni saistītus vārdus.

Skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti:

- Atpazīst un nosauc ķermeņa daļas.
- Lieto ķermeņa daļu nosaukumus, saskaņojot dzimti un skaitli dažādos locījumos.

Interaktīvais uzdevums "Cilvēka ķermenis"

Skolēni iepazīstas ar jaunajiem vārdiem, apgūst ķermeņa daļu nosaukumus nominatīva locījumā.

Uzdevumi/vingrinājumi "Cilvēka ķermenis"

Attīstot rakstpratību, skolēni vingrinās lietot jaunapgūtos vārdus atbilstošajā dzimtē, skaitlī, locījumos.

1. uzdevums. Ieraksti vārdu vienskaitlī vai daudzskaitlī!

Atbildes:

Man ir 2 (divas) **rokas**.

Ar kuru **roku** tu raksti?

Es rakstu ar labo **roku**.

Man **rokā** ir pildspalva.

Tev **rokās** ir cimdi.

Es runāju zīmju valodā ar **rokām**.

Viņam uz **rokas** ir pulkstenis.

2. uzdevums. Ieraksti vārdu vienskaitlī vai daudzskaitlī!

Atbildes:

Man salst **kājas**.

Tev **kājās** ir skaistas kurpes.

Viņam sāp **kāja**.

Mēs ejam ar **kājām**.

Bumbu sper ar **kāju**.

Tu man uzkāpi uz **kājas**!

Vecmāmiņai pie **kājām** guļ kaķis.

Manam tēvocim nav vienas **kājas**.

Papildus. Zināšanu nostiprināšanai uzdevumus/vingrinājumus var atkārtot, veidojot teikumus par citām ķermeņa daļām. Izmantojot LZV kā balsta mehānismu, var veidot teikumus LZV un mainīgās locījuma galotnes daktilēt. Tad LZV pārrunāto pieraksta, piemēram, *Man ir zilās acis. Viņai ir tumši mati utt.*

2.4. CILVĒKS. EMOCIJAS

Mērķis: Skolēni lieto vārdus, kas saistīti ar pašsajūtu, emocijām.

Skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti:

- Mācās atpazīt emocijas un lietot vārdus, kuri raksturo emocijas, piemēram, *priecīgs, bēdīgs, dusmīgs, nobijies*.
- Skaidro, kā izpaužas emocijas un kā tās vadīt.
- Atbild uz jautājumiem *Kāds ir? Kā jūtas? Ko dara? Kā palīdzēt?*, lietojot darbības vārdus vienskaitļa 3. personā.
- Uzdod jautājumus ar vārdu *Kāpēc?* un atbildot izmanto saikli *tāpēc, ka*.

🔗 Interaktīvais uzdevums "Emocijas"

Uzdevums veidots emocionālās inteliģences un sadarbības prasmju veidošanai, kā arī darbības vārdu 3. personas *viņš, viņa* lietojuma atkārtošanai. Skolēni meklē risinājumus, kā palīdzēt spēles varoņiem, un diskutē par iespējamo labāko variantu. Skolotājs ar skolēniem var pārrunāt, kāpēc apskāviens un saruna ir labs risinājums problemātiskā situācijā. Iespējams, ka spēles varoni nomierinātu arī rotaļas vai kārumi, bet tikai sarunā iespējams uzzināt negatīvo emociju cēloņus. Skolotājs var paskaidrot, kāpēc ēdiens ilgtermiņā kļūst par neveselīgu risinājumu mierinājumam vai arī to, ka ne vienmēr iespējams nosaukt, kas negatīvās emocijas izraisījis, taču vispirms ir svarīgi novērst radušos situāciju un tikai tad nodoties ikdienas priekiem. Skolotājs ar skolēniem var LZV pārrunāt, vai viņi bijuši līdzīgās situācijās, kā tajās rīkoties un kāpēc svarīgi pašiem nenobīties.

🔗 Uzdevumi/vingrinājumi "Emocijas"

1. uzdevums. Lasi tekstu!

Skolēni atbild uz jautājumiem, ierakstot atbildes *priecīgs/priecīga, nobijies/nobijusies, dusmīgs/dusmīga, bēdīgs/bēdīga*.

Atbildes:

Man patīk skolā.	Tu esi tumšā istabā.	Pauls sarauc pieri.	Es pazaudēju lelli.
Man patīk mācīties	Tev tumsa nepatīk.	Viņš kliez.	Es meklēju lelli.
Es jūtos labi.	Tu ieplet acis.	Viņš skrien prom.	Es nevaru atrast lelli.
Es smaidu.	Tu gribi paslēpties.	Viņš aizcērt durvis.	Man birst asaras.
Es esmu priecīgs .	Tu esi nobijies .	Viņš ir dusmīgs .	Es esmu bēdīgs .

2. uzdevums. Kā Tu šodien jūties?

Uzdevumu var izmantot, lai palīdzētu skolēniem atpazīt savas emocijas un mācīties tās vadīt.

3. uzdevums. Kā Tu vari sev palīdzēt?

Skolēni veido attēlu.

2.5. SVĒTKI. 18. NOVEMBRIS

Mērķis: Skolēni lieto vārdus, kas saistīti ar Latviju, tās dzimšanas dienu un savu dzīvesvietu.

Skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti:

- Atpazīst Latvijas valsts simbolus.
- Raksta vienkāršu apsveikumu.
- Izmanto lielos sākuma burtus (personvārdi, ielas, pilsētu nosaukumi).
- Nosauc kārtas skaitļa vārdus (datums).
- Raksta savu adresi.

Uzdevumi/vingrinājumi "18. novembris"

1. uzdevums. Izlasi tekstu. Iepazīsti svētkus!

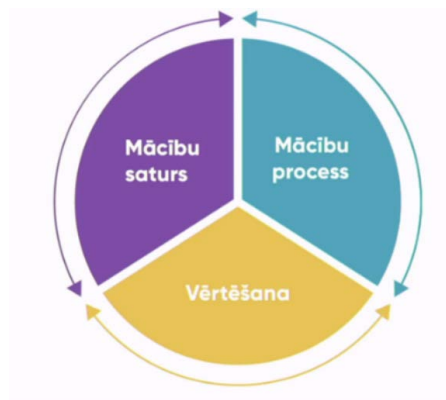
Skolēni lasa tekstu un tā tulkojumu latviešu zīmju valodā. Apgūst pasvītrotos vārdus, izkrāso attēlus.

2. uzdevums. Izkrāso apsveikuma kartīti!

Skolēni izveido apsveikuma kartīti. Izkrāso to, uzraksta apsveikumu Latvijai dzimšanas dienā. Kartītes abas puses izgriež un salīmē kopā. Norādes (*kam? ko novēl? kas? datums*) piedāvātas latviešu zīmju valodā.

KĀ VĒRTĒT SKOLĒNU SNIEGUMU – ZINĀŠANAS, IZPRATNI, PRASMES

Sasniegumus mācībās skolēns var gūt tad, ja skolotājs saskaņo apgūstamo mācību saturu ar atbilstošu mācību procesu un plānoto sasniedzamo rezultātu vērtēšanu (sk. 1. att.).

1. attēls. Mācību satura, mācību procesa un vērtēšanas vienotība.

Mācību procesu plāno, izejot no tā, kāds mācību saturs ir jāapgūst. Mācību procesa laikā notiek vērtēšana, lai pārliecinātos par konkrēto sasniedzamo rezultātu apguvi. **Sasniedzamie rezultāti** ir prasības mācību satura apguvei. Tie ietver zināšanas un pamatprasmes mācību jomās, caurviju prasmes un vērtībās balstītus tikumus. Sasniedzamais rezultāts ir izmērāms mācību procesa laikā (formatīvi) vai/un tā noslēgumā (summatīvi).

Abiem vērtēšanas veidiem – formatīvajai un summatīvajai vērtēšanai – ir atšķirīgi mērķi. Prasmīgi kombinējot abus vērtēšanas veidus, var panākt katra skolēna izaugsmi.

Formatīvā vērtēšana notiek nepārtraukti, ir ikdienas mācību procesa sastāvdaļa un nodrošina skolēnam un skolotājam atgriezenisko saiti skolēna tā brīža sniegumam salīdzinājumā ar plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem. Formatīvo vērtēšanu īsteno skolotājs, lai noteiktu skolēna mācīšanās vajadzības un sniegtu papildu atbalstu skolēnam, plānotu un uzlabotu mācīšanu. Regulāra un mērķtiecīgi veikta formatīvā vērtēšana palīdz uzlabot skolēnu sniegumu summatīvajā vērtēšanā. Vērtēšanas procesā svarīgi ir iesaistīt skolēnus (*Kas man izdodas? Kas vēl neizdodas? Ko darīt tālāk?*), kā arī mācīt skolēnus sniegt un pieņemt atgriezenisko saiti, lai viņi pārliecinātos par pašu apgūto un veiktu savstarpējo vērtēšanu (skolēns – skolēns).

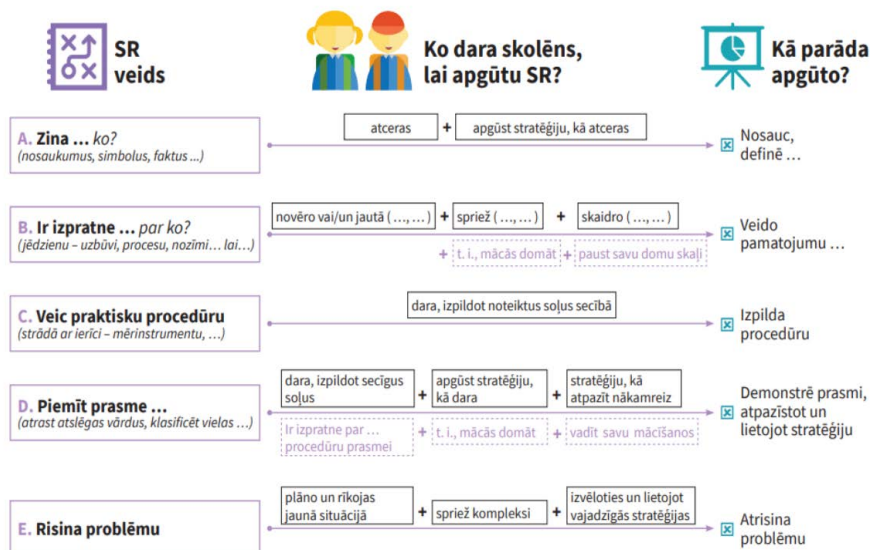
Summatīvā vērtēšana notiek mācīšanās posma noslēgumā (piemēram, temata, mācību gada, izglītības pakāpes noslēgumā), to īsteno skolotājs, lai novērtētu un dokumentētu, kā skolēns ir apguvis kādā noteiktā mācīšanās posmā plānoto sasniedzamo rezultātu.

Summatīvā vērtēšana skolēnam nodrošina **vērtējumu, kura pamatā ir dati/pierādījumi par konkrētu temata (kursa u. c.) sasniedzamo rezultātu apguvi**. Lai skolēns saņemtu vērtējumu, katram summatīvajā vērtēšanas darbam ir jābūt kā mērīinstrumentam un jāatspoguļo tematā iekļauto sasniedzamo rezultātu apguve. Skolēnam ir jāsaprot, par ko šis vērtējums tiek saņemts. Svarīgi, lai dotie vērtējumi precīzi atspoguļotu pamatzglītības standartā¹ iekļauto prasību (sasniegamo rezultātu) izpildi.

¹ <https://likumi.lv/ta/id/303768-noteikumi-par-valsts-pamatizglitiba-standartu-un-pamatizglitiba-programmu-paraugiem>

Mācību procesā tiek izvirzīti **dažāda veida sasniedzamie rezultāti**, lai skolēns ar izpratni apgūtu zināšanas, mācītos veikt konkrētas procedūras, iegūtu prasmes un pieredzi kompleksu problēmu risināšanā (sk. 2. att.).

Kāds ir skolēna ceļš uz dažādiem SR?

2. attēls. Sasniedzamo rezultātu veidi.

Dažādu sasniedzamo rezultātu vērtēšanai ir jāizvēlas atbilstošs vērtēšanas veids.

Zināšanu pārbaude var notikt mutiski, rakstiski vai kombinēti. Tam var izvēlēties tādus paņēmienus kā atbilžu izvēles, īso atbilžu jautājumus u. c.

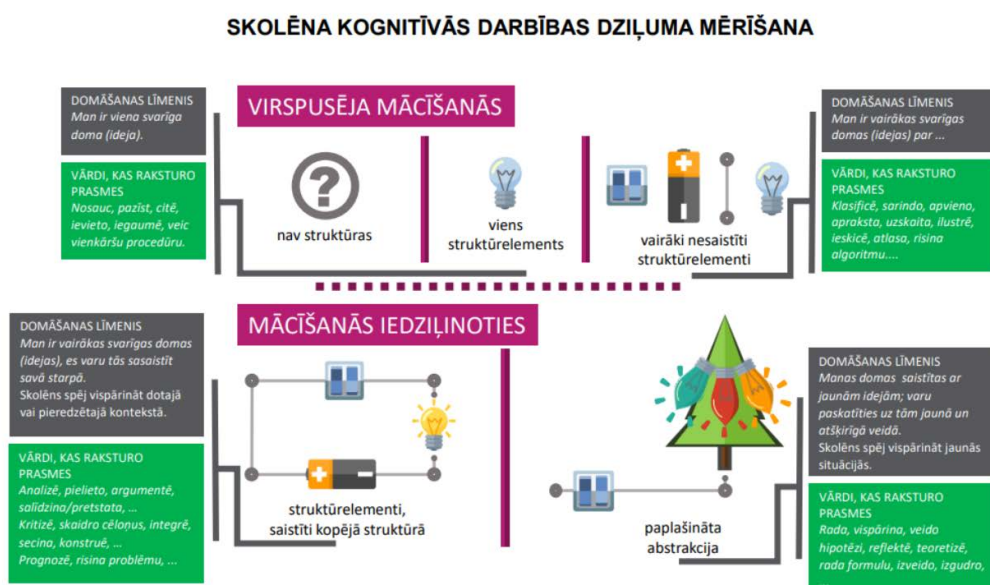
Izpratnes pārbaude var notikt mutiski, rakstiski vai kombinēti. Tam var izvēlēties tādus uzdevumus, kuros skolēniem ir iespējams brīvā formā mutiski vai rakstiski kaut ko skaidrot un pamatot, formulējot atbilstošus apgalvojumus un pamatojumus (argumentus). Bieži izpratnes pārbaude ir daļa no *strukturēta uzdevuma*.

Praktiskas procedūras pārbaude var notikt, dodot iespēju skolēnam to demonstrēt kā apgūtu procedūru, piemēram, pareizi sver ar svāriem fizikā vai ķīmijā, lieto mikroskopu bioloģijā, spēlē gammu mūzikā, met bumbu grozā sportā.

Uzdevumi, ar kuriem tiek vērtētas skolēna demonstrētās apgūtās procedūras, dažkārt ir mācību paņēmiena daļa. Šādi tiek vērtēta runa, deja, eksperimenta veikšanas tehnika u. c. Rakstiskā pārbaudes darbā nav iespējams pārbaudīt, vai skolēns prot korekti veikt mērījumus, eksperimentēt u. tml.

Prasmes pārbaudē skolēns demonstrē tās apguvi – atpazīst to dotajā situācijā un lieto atbilstošu stratēģiju. Prasmes var tikt vērtētas uzdevuma veikšanas procesā vai jau pēc procesā radītā produkta. Prasmju pārbaude var notikt: rakstiski, piemēram, var pārbaudīt prasmi veidot tekstu valodās, risināt vienādojumus matemātikā; kombinējot mutisku, rakstisku vai praktisku pārbaudes veidu. Tikai precīzi zinot sasniedzamo rezultātu, uzdevumu nolūku, var izvēlēties piemērotu vērtēšanas paņēmieni. Piemēram, ja skolēnam jāiemācās izteiksmīgi nolasīt dzejoli, tad jāvērtē nevis rezultāts, vai dzejolis vispār ir nolasīts, bet gan tā lasīšanas process pēc tādiem kritērijiem kā ritms, dikcija, uzsvāri, skaļums.

Skolēniem tiek izvirzīti **sasniedzamie rezultāti atšķirīgā izziņas darbības** (kognitīvajā) **dziļumā**. Vērtējot dažādu sasniedzamo rezultātu apguvi, ir nepieciešami uzdevumi, kas dod iespēju skolēnam demonstrēt sniegumu atšķirīgā izziņas darbības dziļumā. Sniegumu augstākajos izziņas darbības līmeņos raksturo kompleksums un spēja pārnest apgūto uz jaunu situāciju (sk. 3. att.).

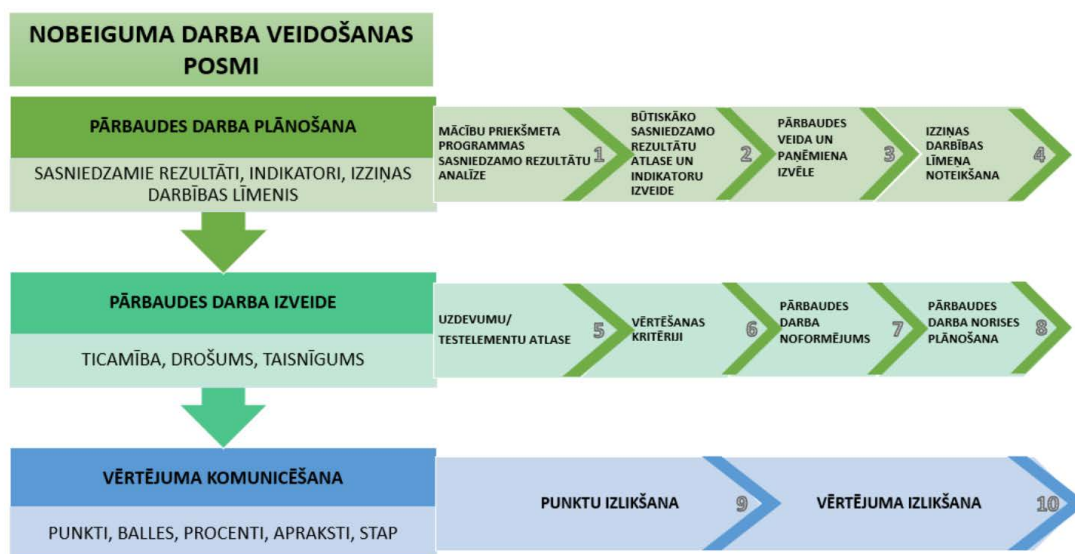

3. attēls. Skolēna kognitīvās darbības dziļuma mērīšana (SOLO taksonomija).

Lai iegūtu pierādījumus par sasniedzamo rezultātu apguvi, vērtēšana tiek plānota. Sarežģītāki (kompleksi) sasniedzamie rezultāti tiek sadalīti mazākos, izveidojot indikatorus. Tiek veidoti vērtēšanas instrumenti, kas ietver ne vien uzdevumus, bet arī vērtēšanas indikatorus, vērtēšanas kritērijus, snieguma līmeņu aprakstus, vērtējuma izlikšanas shēmu u. c. Pamatu jeb "mugurkaulu" pierādījumu iegūšanai veido:

Sasniedzamais rezultāts (indikators) – uzdevums – vērtēšanas kritēriji

Kvalitatīvas summatīvās vērtēšanas pamatā ir prasmīgi veidoti nobeiguma darbi. Kvalitatīvu nobeiguma darbu var izveidot, ievērojot vairākus būtiskus pamatprincipus jeb prasības šo darbu izveidei (sk. 4. att.).

4. attēls. Nobeiguma darba veidošana (Latvijas Universitātes Starpnozaru izglītības inovāciju centra (LU SIIC) arhīvs).

Piemērs (1.–3. kl.)

2.3. temats: Mēs mājās. Ziemassvētki. (Latviešu valoda skolēniem ar dzirdes traucējumiem)

Sasniedzamais rezultāts (indikators) – veido vienkāršus monologus un dialogus latviešu zīmju valodā par gatavošanos svētkiem un to norisi pēc dotajiem vārdiem. (Latviešu valoda skolēniem ar dzirdes traucējumiem)

Uzdevums

Uzraksti stāstījumu par gatavošanos Ziemassvētkiem un to norisi! Ievēro dotos nosacījumus!

- Veido secīgu un saprotamu tekstu no vismaz 10 teikumiem!
- Iesaisti tekstā vārdus – eglīte, rotāšana, dāvanas, ciemošanās!
- Pastāsti savu stāstu latviešu zīmju valodā!

Uzdevumā ir 3 kritēriji (saturs, doto vārdu iesaistīšana, stāstījums latviešu zīmju valodā), kuriem tiek veidoti snieguma līmeņa apraksti (SLA), ko paplašinātā formulējumā lieto kā STAP (sācis apgūt, turpina apgūt, apguvis, apguvis padziļināti), ietverot patiesi būtisko, ko mēra nobeiguma darbā.

Vērtēšanas kritēriji

Kritērijs	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Saturs	Teksts ir daļēji secīgs un saprotams, tajā atbildēts uz jautājumiem kas?, ko dara/darīja?. Teksts veidots ar skolotāja atbalstu. Teksta apjoms sasniedz 6 teikumus.	Teksts ir secīgs un saprotams, tajā atbildēts uz jautājumiem kas?, ko dara/darīja?, kā darīja?. Teksta apjoms ir nedaudz mazāks nekā nosacījumos.	Teksts ir secīgs un saprotams, tajā atbildēts uz jautājumiem kas?, ko dara/darīja?, kur?, kad?, kā to dara? darīja?, teksta apjoms sasniedz 10 teikumus.	Teksts ir secīgs un saprotams, tajā atbildēts uz jautājumiem kas?, ko dara/darīja?, kur?, kad?, kā to dara/darīja?. Teikumi ir savstarpēji saistīti un atbilstoši teksta saturam. Teksta apjoms pārsniedz 10 teikumus.

Kritērijs	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Doto vārdu iesaistīšana	Iesaista tekstā 2–3 vārdus, izmantojot skolotāja atbalstu.	Iesaista tekstā 3–4 vārdus.	Iesaista tekstā dotos vārdus, saskaņo tos teikumos ar citiem vārdiem.	Iesaista tekstā dotos vārdus, saskaņo tos teikumos ar citiem vārdiem, lieto no doto vārdu saknēm atvasinātus citu vārdšķiru vārdus.

Kritērijs	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Stāstījums latviešu zīmju valodā (LZV)	Stāsta fragmentāri, izmantojot zīmju valodas zīmes ar skolotāja atbalstu.	Stāsta secīgi, lietojot zīmju valodas zīmes. Zīmju lietojums dažkārt ir neprecīzs.	Stāsta secīgi un saprotami, lietojot atbilstošas zīmju valodas zīmes.	Stāsta secīgi un saprotami, brīvi un precīzi lietojot zīmju valodas zīmes.

Piemērs (4.–9. kl.)

5.6. temats: Fantazējam kopā! Kas ir vienkāršs teikums, un kas ir salikts teikums?

(Latviešu valoda skolēniem ar dzirdes traucējumiem)

Pārbaudes darba saturs

SR grupas	Sasniedzamais rezultāts	Indikators (ko mēra uzdevumā)	Izziņas darbības dziļums	Uzdevuma Nr.
Zināšanas	Zina vienkārša un salikta teikuma pazīmes.	Grupē apgalvojumus par teikumu uzbūvi pēc dotajiem nosacījumiem.	I	2.
Izpratne	Atšķir vienkāršus teikumus no saliktiem teikumiem, pamatojot šīs atšķirības.	Nosaka teikuma veidu pēc uzbūves (vienkāršs nepaplašināts, vienkāršs paplašināts, salikts sakārtots, salikts pakārtots).	II	2.
Veic praktisku procedūru	-	-	-	-
Prasmes	Mācās paplašināt teikumā izteikto domu, veidojot saliktus teikumus; mācās atdalīt teikuma daļas ar komatu.	Raksta saliktu sakārtotu teikumu par doto tematu.	II	4.

SR grupas	Sasniedzamais rezultāts	Indikators (ko mēra uzdevumā)	Izziņas darbības dziļums	Uzdevuma Nr.
	Nosaka teikuma gramatisko centru.	Teikumā pareizi nosaka un ar pieņemtajiem pasvītrojumiem norāda teikuma gramatisko centru (teikuma priekšmets un izteicējs).	II	1.
	Atdala ar atbilstošām pieturzīmēm vienlīdzīgus teikuma locekļus un teikuma daļas.	Formulē savu apgalvojumu par kādu no teikumu veidiem (vienkāršu, saliktu).	II	5.
	Mācās veidot vispārīgu apgalvojumu par teikumu uzbūvi.	Atdala ar atbilstošām pieturzīmēm vienlīdzīgus teikuma locekļus un teikuma daļas vienkāršos un saliktos teikumos.	III	6.
Kompleksas situācijas	Raksta pēc parauga un patstāvīgi ar fantāziju saistītus tekstus, ievērojot to uzbūvi, atbilstmi saziņas adresātam, nolūkam un teksta žanram; izmanto vienkāršus un saliktus teikumus.	Izdomā un raksta loģiskus teikumus, ievērojot teikuma uzbūves nosacījumus:	III	5.
	Teikumos ievēro apgūtās gramatikas normas (ortogrāfija, interpunkcija).	Teikumos ievēro apgūtās gramatikas normas (ortogrāfija, interpunkcija).	III	4.,6.

Nobeiguma pārbaudes darbs

1. Pasvītro teikuma gramatisko centru! (3 punkti)

Mazais zēns ienāca telpā.

Visi cilvēki pārsteigti uz viņu paskatījās.

Zēns noņēma savu lielo cepuri un apsēdās.

2. Nosaki teikumu veidu pēc uzbūves! Tabulā ieraksti atbilstošā teikuma numuru! Uzraksti savu piemēru! (6 punkti)

1. Zēna pirksti bija nosaluši.
2. Pārsvārā spīdēja saule, bet brīžiem lija lietus.
3. Zēns piecēlās un pamāja ar roku.
4. Zēnam uz plaukstas nokrita sniegpārslīņa, kas ātri izkusa.
5. Zēns priecīgi smaidīja, un bērni smaidīja viņam pretī.
6. _____

Vienkāršs nepaplašināts teikums	Vienkāršs paplašināts teikums	Salikts pakārtots teikums	Salikts sakārtots teikums

3. Saliec atbilstošas pieturzīmes! (10 punkti)

Lai gan zvana skaņas bija dobjas un skaļas tās netraucēja skaisto vakara noskaņu.

Visi sasēdās aplī sarunājās un smējās.

Gleznā bija attēloti lauki kas pārklāti ar sniega segu.

Mūzika skanēja klusi cilvēki sēdēja un klausījās mūzikas skaņās.

Sniegs uzsniga un nokusa tomēr vietām saglabājās lielas peļķes.

4. Uzraksti saliktu sakārtotu teikumu par pavasari! (2 punkti)

5. Kas raksturo katru teikumu? Savieno! Ieraksti vēl vienu pazīmi un savieno! (10 punkti)

2 gramatiskie centri	Vienkāršs teikums	Saistītātvārds
Palīgteikums	Salikts pakārtots teikums	
1 gramatiskais centrs	Salikts sakārtots teikums	1 neatkarīga teikuma daļa

6. Papildini teikumu atbilstoši norādījumam! Lieto saistītāvjārdus un liec atbilstošās pieturzīmes! Ieraksti vienu paša izvēlētu piemēru! (10 punkti)

Salikts pakārtots teikums	Zeme bija slapja _____
Salikts pakārtots teikums	_____ zēns bumbu noķēra
Salikts sakārtots teikums	Bērns gribēja saldējumu _____
Salikts sakārtots teikums	Āboli bija sārti un sulīgi _____

Vērtējums ir simbols, ar kuru iespējami precīzāk ir jāparāda, cik lielā mērā ir apgūti sasniedzamie rezultāti. Ministru kabineta noteikumi² nosaka, kā tiek izlikts summatīvais vērtējums gan 1.–3. klasē, gan 4.–12. klasē. Noteikumi ievieš būtiskas izmaiņas par vērtējumu (ballēm un apguves līmeni STAP 1.–3. klases posmā), primāri uzsverot to, cik lielā mērā skolēns ir apguvis plānoto rezultātu. Sākumskolas posmā **1.–3. klasē** apguves līmenis raksturo skolēna sniegumu **pret konkrētu sasniedzamo rezultātu**, savukārt **4.–12. klasē** vērtējums jeb atzīme atspoguļo **vairāku sasniedzamo rezultātu kopumu**, kuri ir ietverti temata nobeiguma vērtēšanas darbā. Vērtējums tiek izlikts atbilstoši noteiktajam sagaidāmajam sniegumam konkrētu sasniedzamo rezultātu apguvē konkrētā līmenī (atbilst vērtējumam ballēs vai apguves līmenim), piemērojot MK noteikumos doto aprakstu konkrētajai situācijai.

Sākumskolā (1.–3. klases posmā) vērtējums "Apguvis" līmenī nosaka to, ka sasniedzamais rezultāts **sasniegts pilnībā**, skolēns **patstāvīgi** spēj demonstrēt sniegumu ne tikai tipveida situācijās. Skolēna sniegums "Apguvis" līmenī dod skaidru signālu par apgūtu sasniedzamo rezultātu. Skolēna sniegums "Apguvis padziļināti" līmenī nozīmē, ka skolēns spēj demonstrēt sniegumu nepazīstamās un starpdisciplinārās situācijās jeb ir apguvis mācību saturu padziļināti (sk. 1. tab.). Nevajadzētu izvīrīt kā pašmērķi katram skolēnam iegūt vērtējumu konkrētā līmenī, piemēram, "Apguvis padziļināti", bet veidot skolēna izpratni par to, ko viņš ir apguvis un spēj veikt.

Sākumskolā (1.–3. klases posmā) vērtējums "Apguvis" līmenī nosaka to, ka sasniedzamais rezultāts sasniegts pilnībā, skolēns patstāvīgi spēj demonstrēt sniegumu ne tikai tipveida situācijās. Skolēna sniegums "Apguvis" līmenī dod skaidru signālu par apgūtu sasniedzamo rezultātu. Skolēna sniegums "Apguvis padziļināti" līmenī nozīmē, ka skolēns spēj demonstrēt sniegumu nepazīstamās un starpdisciplinārās situācijās jeb ir apguvis mācību saturu padziļināti (sk. 1. tab.). Nevajadzētu izvīrīt kā pašmērķi katram skolēnam iegūt vērtējumu konkrētā līmenī, piemēram, "Apguvis padziļināti", bet veidot skolēna izpratni par to, ko viņš ir apguvis un spēj veikt.

² Ministru kabineta noteikumi Nr. 747 no 2018. gada 27. novembra "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem.

1. tabula. Snieguma līmeņu apraksti skolēna mācību snieguma vērtēšanai 1.-3. klasē).

	Kritērijs	Sācis apgūt (S)	Turpina apgūt (T)	Apguvis (A)	Apguvis padziļināti (P)
1.	Demonstrēto zināšanu, izpratnes, pamatprasmju mācību jomā, caurviju prasmju apjoms un kvalitāte	Skolēnu sniegums (demonstrētās zināšanas, izpratne, pamatprasmes mācību jomā, caurviju prasmes) liecina, ka ir uzsākta plānotā sasniedzamā rezultāta apguve.	Skolēnu sniegums (demonstrētās zināšanas, izpratne, pamatprasmes mācību jomā, caurviju prasmes) liecina, ka plānotais rezultāts sasniegts daļēji un tas nav noturīgs.	Skolēnu sniegums (demonstrētās zināšanas, izpratne, pamatprasmes mācību jomā, caurviju prasmes) liecina, ka plānotais sasniedzamais rezultāts sasniegts pilnībā un tas ir noturīgs.	Skolēnu sniegums (demonstrētās zināšanas, izpratne, pamatprasmes mācību jomā, caurviju prasmes) liecina, ka plānotais sasniedzamais rezultāts sasniegts padziļināti un tas ir noturīgs.
2.	Atbalsta nepieciešamība	Skolēnam nepieciešams atbalsts un regulāri pedagoga apstiprinājumi uzdevuma izpildei.	Dažkārt nepieciešams pamudinājums, lai sekotu uzdevuma izpildei.	Uzdevumu izpilda patstāvīgi.	Uzdevumu izpilda patstāvīgi. Spēj pamatot atbilstošās stratēģijas izvēli.
3.	Spēja lietot apgūto tipveida vai nepazīstamā situācijā	Skolēns demonstrē sniegumu ar pedagoga atbalstu zināmā tipveida situācijā.	Skolēns demonstrē sniegumu pārsvarā patstāvīgi tipveida situācijā, atsevišķā gadījumā arī mazāk zināmā situācijā, ja nepieciešams, izmanto atbalsta materiālus.	Skolēns demonstrē sniegumu gan zināmā tipveida situācijā, gan nepazīstamā situācijā.	Skolēns demonstrē sniegumu zināmā tipveida situācijā, nepazīstamā un starpdisciplinārā situācijā.

Atbilstoši teorētiskajām pamatnostādnēm un iepriekšējām, 2005. gada, mācību satura dokumentu pamatnostādnēm MK³ noteikumi (sk. 2. tab.) skaidri nosaka: lai skolēns 4.–12. klasē saņemtu 4 balles, kas ir pietiekams vērtējums, sagaidāms, ka skolēns spēs demonstrēt vienu atsevišķu prasmi pazīstamā kontekstā un tipveida situācijā, un skolēnam ir jābūt iespējai mācību procesā šo sasniedzamo rezultātu apgūt. Par 9 un 10 ballu iegūšanu būtiskākais ir tas, ka augstākā vērtējuma saņemšanai skolēns kaut ko ir apguvis kvalitatīvi atšķirīgāk (ne vienmēr vairāk), spēj pārnest to jaunajā kontekstā, spēj izvēlēties risināšanas stratēģijas un rīkoties arī nepazīstamā situācijā.

³ Ministru kabineta noteikumi Nr. 747 no 2018. gada 27. novembra "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem.

2. tabula. 10 ballu skalas, apguves procentu, snieguma līmeņu atbilstība un apraksti

	Snieguma līmenis	Sācis apgūt		Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
	Balles	1–2	3–4	5–6	7–8	9–10
	Apguves procenti	10%–20%	21%–40%	41%–74%	75%–89%	90%–100%
Kritēriji						
1.	Demonstrēto zināšanu, izpratnes, pamatprasmju mācību jomā, caurviju prasmju apjoms un kvalitāte	Skolēns, demonstrējot sniegumu, izmanto vienu atbilstošu ideju vai prasmi situācijā, kura ir šaurs disciplinārs/ mācību jomas konteksts.		Skolēns, demonstrējot sniegumu, izmanto vairākas savstarpēji nesaistītas idejas vai prasmes šaurā disciplinārā/ mācību jomas kontekstā.	Skolēns, demonstrējot sniegumu, kurā izmanto vairākas idejas vai prasmes, veido savstarpējas sakarības disciplinārā/ mācību jomas kontekstā.	Skolēns, demonstrējot sniegumu, kurā izmanto vairākas atbilstošas idejas no dažādām disciplinām/ mācību jomām, veido savstarpējās sakarības un vispārīna.
2.	Atbalsta nepieciešamība	Skolēns, demonstrējot sniegumu, lieto doto vai jau zināmo paņēmieni ar pieejamo atbalstu.		Skolēns, demonstrējot sniegumu, patstāvīgi lieto zināmo paņēmieni.	Skolēns, demonstrējot sniegumu, izvēlas un patstāvīgi lieto atbilstošo paņēmieni vai pierakstu.	Skolēns, demonstrējot sniegumu, izvēlas un patstāvīgi lieto atbilstošo paņēmieni vai nepieciešamības gadījumā pielāgo paņēmieni.
3.	Spēja lietot apgūto tipveida vai nepazīstamā situācijā	Skolēns demonstrē sniegumu zināmā tipveida situācijā.		Skolēns demonstrē sniegumu gan zināmā tipveida situācijā, gan mazāk zināmā situācijā.	Skolēns demonstrē sniegumu gan zināmā tipveida situācijā, gan nepazīstamā situācijā.	Skolēns demonstrē sniegumu gan zināmā tipveida situācijā, gan nepazīstamā, gan starpdisciplinārā situācijā.

Atsauces

Materiāls sagatavots, izmantojot Skola 2030 metodisko līdzekli "Skolēnu mācību sasniedzamo rezultātu summatīvā vērtēšana".

Ministru kabineta noteikumi Nr. 747 no 2018. gada 27. novembra "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem.

Ieteicamie resursi par vērtēšanu

Vērtēšana skolēna izaugsmei (Pāvels Pestovs).

<https://youtu.be/pcsWNN4FfVo>

Ko vērtēšana iemāca skolēniem? (Solvita Lazdiņa).

https://youtu.be/5tsxGyj_bis

Kā vērtēt kompleksu sniegumu? (Dace Namsone).

https://youtu.be/giDpt9vz_1s

"Vērtēt, lai mācītos", astoņu minūšu video par vērtēšanu no Skola 2030 konferences.

<https://youtu.be/bilmxTPkYtw>

Vērtēšana Somijas izglītības sistēmā (Irmeli Halinena).

<https://youtu.be/Cx4RrLLS6x4>

Priekšnoteikumi veiksmīgai vērtēšanai un kā līdz tai nonākt (Tims Outss).

<https://youtu.be/pLnrJSK32hw>

Čakāne L., Formatīvās vērtēšanas lomas pastiprināšanās, īstenojot mācīšanos iedzīļinoties (2018). Mācīšanās lietpratībai. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.

<https://doi.org/10.22364/ml.2018>

Vebinārs. Biežāk uzdotie jautājumi par vērtēšanu / 21.08.2020.

<https://youtu.be/quACZ6XGAVU>

Vērtēšana katra skolēna izaugsmei (Pāvels Pestovs) / 08.10.2020.

<https://youtu.be/JAkR4fdvtic>

Atgriezeniskā saite katra skolotāja izaugsmei (Dace Namsone) / 08.10.2020.

<https://youtu.be/JmzprXEaXQ0>